

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
27 septembrie st. v.
9 octombrie st. n.

Ese în fiecare duminică.
Redacțiunea:
Strada principală 375 a.

Nr. 39.

ANUL XXVIII.
1892.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.
Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Cum ți-i data.

— Poveste din Moldova. —

Moșii și strămoșii noștri se duceau la Iași și la București de ne aduceau câte o căruță de poadeau și noue câte una doue să ve spunem și voe.

Cică eră într'o vreme un om ș-o femeie, da săraci lipiți pământului ș-aveau o clăde copii. Dă Ddeu într'o vreme, că pecând tocmai se trudiă femeia lui de copil, să 'nopteze un boer pe drum și să tragă la casa lui.

— Bucuros de oșpeți, ómeni bun?

— De bucuros bucuros, numai nu-i vremea priinciosă, — și i spune el că iată cum și iată cum și că nu se pôte să-l găzduescă.

— Da las ce atăta, — face boerul — dór îi véră, nóptea mititică, oi dormi pe prispă afară; ce mare lucru, bine că au unde sta și pașce caii; is mulțămít c'am dat peste-un gospodar cinstit, ce-mi mai trebuie?

Cam cu voia cam cu nevoia rămâne boerul pe nópte. Amu dă Ddeu și naște femeia o fată. Da in puterea nopței vin doi hulubi, se pun pe streșină tocmai drept unde dormiă boerul dedesupt și încep a vorbi:

— Șcii tu una, face hulubul cătră hulubița lui.

— Oi șci, de mi-i spune.

- Femeia asta a născut o fată.
- Să deie Ddeu să fie într'un cias cu noroc.
- Dómne când ai șci tu sórta ei, mare lucrul
- Deu, spune, cum îi.
- Ia veđi tu, boerul ist bėtrán ce dórme aici sub prispă, el îi partea fetei istia.

— Dapoi se pôte una ca asta, când el fi așá bėtrán, iar ea de abia acuma s'a născut pe lume?

— De ce nu? Ce nu se pôte, decă așá-i scris in cartea vieței? Și așá đicend au sburat.

Iar boerul aude și ca pe foc nu alta, cum se pôte una ca asta; putea să capete el fel de fel de fete de boeri mari și cu bogățfi nu șagă, dar nu și-a legat đilele și să se lege tocmai c'o țerancă ce se naște de abia acuma pe lume? Și cum atăta vreme încă n'are să se mai însóre, când tocmai îi pe aprópe să bată palma cu una și să dică hulubul cumcă are să mai aștepte până ce a crește mare fata ce de abia acuma s'a născut. Și să móră de necaz, se sucește, se 'nvértește, stă ca pe frigare. Deodată i pe liniști; da adică ce-ar

vine un gând și pare că se mai liniști; da adică ce-ar mai fi.

— Să-i fac felul; eu me duc in drumul meu, cine me șcie? Ș-apoi să ved cum a eși prorocía hulubului?

Și cum toți obosiți de o neodihnă dormiau duși, el intră frumușel, ia fetița, o duce după casă și-o întepă

DR. IOAN VANCEA.

intr'un par și cum îi eră trăsura pregătită se cam mai duce în lumea lui Ddeu.

La cine șcie ce vreme, se trezește femeia și dă de copilă că nu-i, scólă pe bărbatu-seu, cõtă ei tótă casa, nu-i nicăiri, chiu vai copila nu-i.

— Să șcii omule, dîce femeia, că boerul teu mi-a luat copila.

— Da ce-i trebuiá lui, pécate?

— Eu nu șcíu ce-i trebuiá, ce nu-i trebuiá, șcíu atáta că copila nu-i și să te duci după dēnsa să mi-o aduci.

— Mari pécate și asta, da șcíu eu incotro a apucat, unde-am să-l găsesc?

— Orbii nimeresc, da tu cum să nu-l găsești pe boerul teu, că dóră șcíu că n'o fi fost Necuratul, să fi intrat în pámēnt.

E, asta a fi, ceea n'a fi, până când îi dîce că de nu s'a duce să-i aducă copila, se duce ea singurá.

Mari pécate, ia omul cușma și porneșce; se mai uitá prin ogradá, numai aude scāncind, se dá pe lângă casá, să se uite să vedá ce-i și vede ceva 'nfipt în par, când iatá fetița lui; o scóte, o aduce 'n casá și când o desfașá, o vede că erá numai zultá bine pe spate, iar parul intrase 'n rufele ei.

Necaz pe bieții ómeni, fac fel de fel de unsori și de doctorii, până ce au lecuit-o, le-au eșit pērul prin căciulá. Da omul remásesse acuma sárac, că nu mai avea ce māncá cu femeie cu copii cu tot; de unde și până unde se milostiveșce un boer ce-i șciea vrednici mai de demult și-l pune pādurar pe una din pādurile lui. Se mai prinsese omul, mai scāpase dela aman.

Trec ei póte vr'o 14 ani, amu fetișóra se făcuse mārícicá și curățicá, de-și puneá nume; ia ea într'o dî cofa și se duce la fántáná. Cum scotea apă, aude venind o trásurá 'n góna cailor și se opreșce lângă fántáná. Boerul îi cere apă, ea îi dá, iar boerul nu-ș mai putea luá ochii dela ea, pare c'o șciea de când lumea și vedea că nu se mai putea ca să se mai despártēscá de ea.

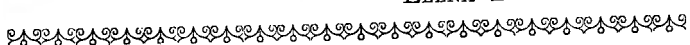
Fata se duce acasă, iar el cu trásura după dēnsa, intrá 'n casá la pārinții ei și o cere de nevēstá. Deodată ei fac nazuri și nu se prea dau, dar vēd că nu-i de-o scāpare, socot că el îi partea și fac nunta și pace și ia boerul nevēsta și se duce la casa lui.

Trece-o bucatá de vreme, într'o dî vede el semnul ceta pe spatele nevēstei lui; o intrébá de unde-i, dar ea nu spune, cícá nu șcie și nu șcie. De atunci înainte el nu-i mai dá resbun, alta grije n'avea, numai o cihaiá de diminētá până 'n sérá și să-i spuie și să-i spuie.

Da ea se gândiá în tóte felurile: De nu i-o spune, cine șcie cum a aflá mai tārđfu și-a dîce că i-am fost necredincióasă, nici odatá nu mi-a mai crede cuvēntul și n'aș mai avé cinste la dēnsu — și-i spune tot ce șciea și ea dela pārinții sei.

Atunci el porunceșce 'ndatá de pune caii la trásurá, își ia nevēsta și se duce la pārinții ei, acolo cade 'n genunchi înainte lor și le māraturiseșce tot adevērul și le cere iertare de supērarea ce le o făcuse.

ELENA D. O. SEVASTOS.

Nevinovăția va fi totd'auna cea mai frumósă și cea mai fragedá flóre a tineretēi.

*

O inimă josnicá atribue acțiunilor celor mai nobile, interese meschine.

Odă la Bucovina.

Este văi intinse, peste munți și dealuri,
Până unde Istrul pórt' a sale valuri,

Până unde limba romānēscá suná,
Inimile saltá de o veste bună:

«A Moldovei ficá, draga Bucoviná,
«Își rădicá falnic fruntea din țēriná.»

Precum ai pādurii neclintíți stejari
Biruesc furtuna cu-a lor brațe tari,

Astfel ai lui Dragoș vrednici strānepoți
Impregiurul mamei se aduná toți,

Și cuprinși de vraja splendidelor rađe,
Ce din māndre veacuri spre ei radičdă,

Pentru totdēuna într'un gând uniți,
Gata stau să 'nfrunte dușmanii 'ngrozíți.

Salutare voue, nobile vlăstare
Din frunțași de óste, dintr'o viță mare,

Ce 'n divan cu sfatul și 'n resboi cu palá
Erá 'n vremi bētrāne a neamului falá!

Pāzitori cucernici vechilor altare
Unde dorm strāmoșii, voue salutare!

Salutare voue, mii de luptători,
Din arcași resboinici drepti coborítori!

Unul lângă altul, cu toții 'nainte
Pentru-a dulceti mame drepturi vechi și sfinte!

Nu plecați stindardul ce ați înălțat,
Pān' ce de izbāndá va fi 'ncununat!

P.

Proverbe.

Limba și inima sînt mici, dar dovedesc mārirea
omului. (Turcesc.)

*

Cine este bun fiu, este și bun tatá, și bun amic,
și bun cetățēn. (Chinez.)

*

Pe unde trece resboiul, iarba nu creșce. (Dalmaț.)

*

Unde junēta nu simte amorul; unde bărbatul n'are
sótă, unde copiii n'au mumá, nu căutá civilisațiunea. (Svedez.)

*

Celui mușcat de șarpe îi e frică și de șopárlă.
(Romānesc.)

*

Mulți șcíu să vorbēscá, dar puțini să tacá.
(Francez.)

*

Cel ce vorbeșce, sēmēnă; cel ce ascultá, culege.
(Albanez.)

Paul Forestier.

Comedie in 4 acte și in versuri, de Emile Augier.

(Urmare.)

Scena VII.

MIHAIL (*singur.*)

Cum a răsădit in mine totă 'ncrederea-i, pe loc!
Lasă, c'o să mērgă bine!... Inse, drace, ce noroc
Că ștregarul meu de Paul nu e prins așa de tare!..
Ce s'ar fi făcut Angela in asemenea grea stare?
Me cutremur. — O șciu bine: subt un aer riđător
Este mumă-sa intrēgă, suflet grav, hotăritor,
Inimă senină, — adâncă, totđ'auna neschimbată,
Care nu se mai întorče după ce s'a dat odată!
— O! amantă a lui Paul, strengărită de păstrat
Cu mai multă greutate, decât de induplecat,
Binecuvēntarea-mi fie totđ'auna peste tine!
Fiul meu se va întorče la culcușu-i dela sine,
Viēța regulată iarăș o să vie, și cu ea
Și iubirea pentru muncă in ăst loc se va vedē.
Paul e 'ntr'un timp când omul se jōcă cu viitorul,
Când talentul, decă încă nu se lēgă, își ia sborul...

(Apropiindu-se de tablou.)

Iată ęnsușiri de meșter și greșeli de școlă, ce
Intr'adins le face par' că, dobitocul! Priviți, del
Ăst Milon are-o spinare de pisică nemâncată...

(Luând penelele și paleta.)

Stăi că-ți mușculez eu ție omoplatul...

(Picturând.)

Par c'odată
Numai, intr'ascuns, Milone, mi te-am pieptēnat cum șciu..
*(Ușa din drepta se deschide, Lea se iveșce și intră in
vērful degetelor, punēnd cheea in buzunar...)*

Scena VIII.

LEEA. — MIHAIL (*după tablou.*)

LEEA (*scofēndu-și pālăria și punēnd-o pe mēsă...*)
Pentru că nu vii la mine, eu, la tine-atunci să viu...

MIHAIL (*ivindu-se de după tablou.*)

Leea...

LEEA.

Tatăl seu?

MIHAIL.

Tu, Leea?

LEEA.

Iértă-me...

MIHAIL.

O! Dómne Mare,

Sânt mai turburat ca tine de acēstă intēmplare...
D'aș fi căutat cu cine Paul póte fi legat,
Să fii tu cum-va, la mórte nici prin gând nu mi-ar fi dat.
O! serviciile mele meritau altă rēsplată
Decât de-a-mi întorče fiul dela calea-i destinată...

LEEA.

Me disprețuești, de sigur...

MIHAIL (*după un moment de codire.*)

De ce te-aș disprețui?

Căci de este vr'o greșelă mai mult demnă de a fi
Iertată, e-a ta, de sigur, biētă inimă rănită
Ce dintēi chiar a trădat-o fericirea legiuită...

Iar o sórtă dușmănosă, ca s'o 'mpiedece-a cădē
N'a lăsat macar un sprigin! datorial pentru ea...

LEEA.

Ce bun ești vorbindu-mi astfel, mie pēcătuitóre...
Cât de blândă-ți este vorba, dulce și ihtaritóre...
Ēnsăși prin a sa virtute șcie a reinnălță
Inimile abătute, frunțile plecate... A!
De prietenía, stima celorlalti acum ce-mi pasă!
Când pe ale dumitale bunu-ți suflet mi le lasă.

MIHAIL.

Stima-mi și prietenia nu ar fi d'ajuns a-ți da,
Mai adaogă și mila, biēta mea copilă, da!...

LEEA

Milă? Ce-are-a face mila? nu mai sânt de plâns, de vreme
Ce nu mai am, de disprețul dumitale, a me teme.
Spaima care totđeuna fericirea-mi otrăviá
Fu acēsta: condamnată intr'o đi d'a se vedē...

MIHAIL.

Hei, nu dela mine plēcă hotărēirea condamnării,
Ci o lege ne 'mpăcată o comdamnă greu perđării...

LEEA.

Și de ce să o condamne?

MIHAIL.

Soțul teu, asupra ta,
De și drepturi nu mai are, tot te ține 'n mână sa.
Și deci, nu poți da lui Paul viēța ce cu bună sēmă
O ordonă legea lumii și la care lumea-l chemă...

LEEA.

Cât timp o să me iubēscă Paul, nu se va gândi...

MIHAIL.

Cât timp o să te iubēscă... tocmai aci e tot, aci...
Nefiind etern amorul chiar prin ęnsăși a sa fire
Și să strige cu avēntul ce i-a dat viețuire,
Când nu e paternitatea, un alt el deseversit
Spre a-l intări pe urmă cu simțiri ce n'au sfērșit.
— Ele-s forța și onórea instituției divine
A căsătoriei; ele, fáuresc atāt de bine
Ăst puternic aliagiu, că ori căți copii, venind
Pe alătura de dēnsul, numai unuia fiind,
Nu simt nici o legătură. — De-ai fi liberă, o! ție,
Jur că ți l'aș da pe Paul; numai tu i-ai fi soție;
Jur c'aș renunță la planuri scumpe sufletului meu,
Deplin sigur de-a lui sórtă când ar fi bărbatul teu...
Și, de și ești decât dēnsul, cu vr'un an ori doi mai mare
Și ursită bētrâneții mai naintea lui, nu are
Čhiar intru nimic a face, căci părinții au, — cātând
Bine, o comună vērstă: a copiilor, — pe când...

LEEA.

Isprăveșce... Ce? cređi óre că nu șciu destul de bine,
C'o să fie încă tiner, mult mai tiner decât mine,
Peste đece ani, și-atuncia că 'n sfērșit me va lăsá?

MIHAIL.

Nu, il vei păstrá, te-asigur, dar te va urí, o! da.

LEEA.

Nici odată! căci venită a scadenții tristă dată,
Făr' a me jelí zădarnic, m'oi sacrificá indată...
Și cu zimbetul pe buze și 'nghitēndu-mi plânsul meu,
Spre destinul seu mai falnic l'oi impinge ęnsu-mi eu.
— Crud aș ispási ăști đece ani ai vieții fericite,
Inse aș păstrá pe urmă ale lor flori ofelite,

Și 'n singurătatea 'n care sórta mea se va sfârși
De-a lor scumpă amintire cu-al meu suflet voi vorbi.

MIHAIL.

Când s'apropie sfârșitul, omul tóte-și amintește;
Inse ce se ține 'n sémă sufletul de-i întărește,
Unic lucru ce merită de uitare a scăpá,
Crede-me, nu-i fericirea, ci e conștiința, da,
Conștiința datoriei implinite...

LEEA.

Dar îmi pare

Că n'am nici o datorie cătră nimenea...

MIHAIL.

O stare,

Fie rea, séu fie bună, datoria-și are-ori când,
Cu atât mai mare póte și mai mult impovorând,
Când a fericiri oprite ea este rescumpărare...
— Datoria-ți cătră Paul, e a vieții lui cărare
Nu ca demon, ci ca ânger s'o străbați, — și nu cumva
Să aștepti atât, ca până să te ștergi din viața sa,
Lui să i să trecă vremea d'a o 'ncepe înc'odată...

LEEA.

Vrei să rup cu el... acuma...

MIHAIL.

Da...

LEEA.

Ce sórtă ne 'mpă-
cată...

O! dar nu, prea mult e-acésta... De-astă dată îți resist;
Nu, amoru-ți de părinte prea se face egoist!

MIHAIL.

Ca ori ce amor ce este absolut...

LEEA.

Dar dreptul n'are

De a fi și-al meu tot astfel?

MIHAIL (cu tristețe.)

O! prea bine vęd că are...

LEEA.

Sunteți de uimit, bărbații; jertfa cât de grea ar fi,
Tot femeiei o prețindeți, tot ea gata-a se jertfi...
Pururea a noastră sórtă e pe semne abnegare!
Pentru dumneavóstră inse nici nu-i vorbă...

MIHAIL.

Tise pare..

Hei, bătrânul ce-ți vorbește ție, Leea, de jertfit,
Cupa plină vęrf a jertfei pân' la drojdii a sorbit...
Pentru Paul, iubit astăzi și de tine și de mine,
Dar iubit mai mult de mine, și, adaog, mult mai bine...

LEEA.

Cum? mai mult ȃci, și mai bine? o! aci tágăduesc...

MIHAIL.

După jertfa ce aduce eu amorul prețuesc!...
Renunțat-am, — și d'aceea pe-al meu pęr a nins in-
tr'una, —

Nu la vii plăceri furate, menințate totdeuna,
Ce le dă roșind și 'n taină vre un vinovat amor, —
Ci la bucurii de-acelea fără pętă, fără nor,
Ce le dă unirea scumpă, la altar sanctificată,
Cu o inimă profundă și ca cerul de curată,
Cu muma Angeței, Leea, cu Celesta, véra ta...

LEEA (inclinându-se.)

Plină de noblețe, blândă... sfântă 'ntr'adevęr erá...
Inse ce reu pentru Paul ar fi fost acea unire?

MIHAIL.

Hei, copșii au in inimi cute stranii de simțire...
Paul auđise vestea și tăcere grea păstrá,
Dar máhnirea cea mai crudă víu in creeru-i lucrá...
Din voios, tăcut și aspru; n'avea poftă de mâncare;
Friguri cu delir, in urmă, îl cuprinsérá in ghiare...
Intr'o sérá, când cu biéta mea prietená-l vegheam,
Făr' a-i înțelege reul, când de viéță-i me temeam,
Ochii rătăciți și 'tórse de odată in spre mine:
«Când o să gonești pe mama, spune tatá, dela tine?»
Inima îmi fu străpunsă d'un fier ars... Făr' de ocol
Pricepui: dam altei locul, nici-odată 'ntr'ęnsul gol...
Erá să alung departe amintirea vie, care
El o 'mpresurá cu-atáta căldurosă venerare;
Să me despărțesc de dęnsa, pe acest momęnt, erá!
— Crude lupte 'n care ęnsuși cei mai tari și pot picá!
Dar amica mea, curajul când vęđu că-mi scade mie,
Pildá-mi dete și jertfirám vorbei sfinte: «datorie!»

LEEA (plecând capul.)

Poți intr'adevęr de jertfá să vorbești...

MIHAIL.

Dar pot gráf

De dreptate și resplátă de asemeni. De-oi tráif
Până la un veac și încă n'o să uit cu ce putere
El mi s'aruncá in brațe... Al de-ai șci tu ce plăcere
Durerósă e aceea de-a vedé pe cei iubiți
Prin adânca-ți suferință că adânc sânt fericiți!...

LEEA.

Déc'aș și c'ar fi ferice prin a mea, ce cređi, că óre
Nu aș alergá indată a i-o pune subt picioré?...
Să nu mai vorbim de mine, me supun la ce dorești;
Sânt invinsă... și sânt gata să fac tot ce-mi poruncești.
Inse decá nu pe mine me mai apęr, te asigur
Că pe dęnsul: d'a me pierde, n'o să sufere?

MIHAIL.

Ađi, sigur;

Inse după ce te-o plänge câtva timp, ceea ce cređ,
N'o să ție-a lui cernire vecinic, — te incredințez.

LEEA.

De aceea dęnsul dară nu se intorcea la mine?
Se temeá de 'ncurcătura unei esplicări? Prea bine...
Inse spune sincer: dęnsul cu-asta te-a însărcinat!...

MIHAIL.

O! nu dómná-ți jur că singur sarcina eu mi-am luat.

LEEA.

Dar de unde-atunci ideea că el nu me mai iubește?
Ca in prima ȃi, te-asigur că iubirea-l stápánește,
Și îți spun că 'nțelepciunea-ți să ne despărțescă vręnd,
Desnădejdea, nu scăparea o să-i dee mai curęnd!
Inc'odată dar, pe Paul eu îl apęr, nu pe mine!
Inse, ađi și mult timp încă d'ací, ține minte bine,
Sânt și oi să-i fiu viéța; iar dovéda vei avé
Intr'un an, ori doi...

MIHAIL.

Nevoie n'o să fie d'o așá

Indelungă incercare...

Cântăreță din Savoya.

LEEA.

Vrei să facem una óre?

Și-a lui inimă, din asta, de-o eși biruitoare,
Îmi vei recunoșce-atuncia vre un drept asupra sa?

MIHAIL.

O încercare mai reală de-i primi... atunci: da!

LEEA.

Ori și care-ar fi această, o primesc cu mulțămire.
Consimțirea dumitale la această fericire,
Pentru mine e iertarea și aprópe-onórea mea!...
Ce e de făcut? in mâna-ți eu me dau... fă tot ce-i vré.

MIHAIL.

Plecă...

LEEA.

Da ..

MIHAIL.

Fără să pótă inse să te urmărescă,
Fără-a pașilor tei urmă să se 'ntemple s'o găséscă,
Fără nici o ȕiua bună...

LEEA.

Cum?...

MIHAIL.

Nu vei plecá, véd eu...

LEEA.

Dar ce-o să-și inchipuéscă, Dómné Dumneȕeul meu!
Ce-o să crédá óre?...

MIHAIL.

Sigur, cá nimic spre innáltarea

Ta, spre glorie... aicia inse-i tótă încercarea.
Ne'ntelegere la mijloc nefiind, cum ar puté
Să-și socótă fericirea ca pierdută, nu-i așa?
Și iar, de n'ar crede-o astfel, cum ai vré s'avem știință
Cát această fericire ocupá a lui ființă?!..
Când se schimbă in durere, num'atunci putem vedé
Vre un simțimént al nostru câtă adâncime-avea!

LEEA.

Dar esilul cât va ține? Când me voi întórce? peste
Cât?

MIHAIL.

Când te-oi chemá, atunci...

LEEA.

Dumneata?

MIHAIL.

Ce? creȕicá este

Vre o cursă?

LEEA.

Numai decá el acésta ȕi-ar iertá!

MIHAIL.

Nu pe el il aperi, Leea, ci mereu pe dumneata!...

LEEA.

Téma-mi-este...

MIHAIL.

Creȕi tu dórá cá ești viéȕa lui, vorbeșce?
(*Leea plécá capul.*)

Dómnă-atunci...

LEEA (*posomorítă.*)

Atunci.. nimica nu me mai indreptășce..

Plec...

MIHAIL.

Îȕi mulțămesc... (*O atrage in brațele lui.*)LEEA (*isbucnind in plâns la pieptul lui.*)

Chiar mâne..

MIHAIL.

Incetéză din suspin.

Ai curagiu, cáci in durere inimile mari devin!

(Va urmá.)

RADULESCU-NIGER.

Bibliografie.

Biharvármegye oláhjai s a vallás-unio. Irta Bunyitay Vincze, a Magyar tud. Akademia levelező tagja. Bupapest 1892. (Románii din comitatul Bihorului și uniunea religioasă de Vincențiu Bunyitay, membru corespondent al Academiei științifice maghiare. Budapesta 1892.)

(Urmare.)

Ȑu privire la raporturile bisericești, se provócă autorul la privilegiul dat voivodului din Fel-Venter, de a ține preot românesc scutit de tóte prestațiunile dominale. Dênsul observă, cá de și scutirea erá numai provisorie, totuș aceea a devenit us constant, la care s'au mai adaus și alte privilegii, cum se vede din diploma din an. 1503 dată preotului Dan din Segesfalva. Din această diplomă aflăm, cá preoții românești din provincia Beinșului formau un district protopesc. Episcopul orádan scóte pe protopopul Dan și pe preoții lui de sub jurisdicțiunea diregătorilor dominali și-i eliberá de glóbe, dári și alte greutăți. Causele preoților le decidea protopopul, dela carele se putea apelá la curia episcopéscă, iar causele protopopului le judecá ênsuș episcopul séu substitutul acestuia. Diploma e confirmată de mai mulți episcopi, mai pe urmă de Mateiu Zabardi in an. 1554.

Din capetele, ce mai urméză până la tractatul despre uniunea religioasă, estrag numai vr'o câteva date mai pregnante. Mai mulți dintre voivoȕii românești au fost primiți in numerul nobililor. Cel dintêi nobil român cunoscut in Bihor e Georgiu, voivodul dela Gyepes, rádicat la nobilitate de episcopul orádan Ioan (1383—1395). Acest episcop a donat voivodului posesiunea Ilyefalva, iară episcopul Andreiu Scolari a confirmat și reinoit diploma de donațiune in an. 1411 dând voivodului dreptul să-și pótă alege încá ȕece sesiuni libere, ori unde va voi in voivodatul dela Gyepes. Diploma e comunicată in testul latin intrégă, iar in limba maghiară in estras. Impreună cu Georgiu s'au nobilitat și doi frați ai sei: Petru și Stefan. Aceste nume sânt in tecstul latin, dar in estrasul maghiar e Petru și Luca, negreșit eróre de tipar séu in unul séu in altul.

Cu Georgiu dela Gyepes se deschide o serie de voivoȕi nobili. Autorul numeșce până la finea seclului XVI încá patrușpreȕece înși impreună cu posesiunile lor: sate intregi, séu părți de sate, situate tot in regiunile muntóse, unde s'au aflat Românii dela prima lor aparițiune. Dênsul observă, cá voivoȕii vor fi fost mai de frunte decât chenezii, pentru cá ei erau președinții judecátorilor compuse din chenezi, și numai dintre ei se aflá nobili, până când dintre chenezi — cel puțin in Bihor — nici unul. Borodul și ținutul seu, trecátórea dintre Transilvania și Ungaria, in secl. XV și mai incóce au format un intreg district de nobilime română. Acest district al Boródelor s'a ținut odinióră de fortáreȕa Solyomkó, ai cárei domni — intre ei și Dragfiescii

— vor fi adus pe români acolo, ca și în alte posesiuni ale fortăreței. De cealaltă latură a codrului, spre nord dela Boróde, încă se află colonii românești. În anul 1421 se memorează satele românești: Dízser, Szunyogd, Akor și Liki.

În giurul Orăđii, au chiar pe șesurile Bihorului până la finea secolului XVI n'au existat sate românești, ăice autorul, dar din timpul presinte el ănsuș inșiră 55 de sate cu totul românești, excepționând d'abiá vr'o câteva suflete de altă limbă. Despre fiecare din acele sate cu nume maghiare, unele puțin schimbate în gura poporului român, arată că mai înainte au fost catolice. El crede, că nici într'un cas nu s'au romanisat comune întregi, ci numai familii singuratice, mai ales prin influința mamelor, séu în locuri de acelea, unde maghiarimea a format partea mai neînsemnată a populațiunii. Disparițiunea Maghiarilor o atribue devastațiunii urmate în secl. XVII.

Oradea-mare și impregiurimea ei până la Beinș devastat cu totul pe timpul obsidiunii turcești din an. 1598, dar s'a impoporat și rădicat iarăș după retragerea Turcilor. Nu așa s'a întâmplat inse după obsidiunea din an. 1660, căreia a urmat domnia turcescă de 32 de ani. În anii 1693 și 1695 au irupt Tătarii, în 1704 Sêrbii și în 1710 ciuma înfricoșată. Mare parte din comunele maghiare pustiite nu s'au mai impoporat, și care s'au rădicat iarăș, în mare parte nu mai erau locuite de Maghiari, ci de Români de ritul grecesc, și de altă amestecătură de popor. Maghiari, și încă catolici erau pe atunci de tot puțini în țeră, și de colonisat și mai puțini, pentru că iobagii pe acel timp erau sclavi legați de glie. Din contră, Români veniau într'una în țeră, despre ce se plâng dietele transilvane deja în a doua jumătate a secolului XVI. În fómetea din an. 1717 nu numai din Moldova, ci și din Transilvania și din munții Bihorului s'a strimtorat poporul spre câmpia mănosă a Ungariei.

Începând dela secl. XVI se află des în Bihor comunități de acelaș nume, inse cu popor deosebit: maghiar, séu român, ce se indică prin atributele comunelor ca; Magyar Hodos, Oláh Hodos ș. c. l. Mai încóce se rarește atributul: «magyar» semn că pustiirea Maghiarilor și imigrarea Românilor a ajuns la culme, ce a avut loc în pătrariul prim al secolului XVIII. Din declarațiunea episcopului orădan Emeric Csáky († 1732): că Români episcopatului seu se pot obligá la solvirea decimelor, pentru că locuesc pe pământuri supuse la decime, urméză că Români s'au aședat în sate vechi maghiare, dar pustiite. Ca exemplu despre fluctuațiunea locuitorilor și despre coloritul național al imigratorilor se aduce istoria suburbiului orădan Veneția (Velence séu Katonavároș), și se enumeră câteva sate din giurul Orăđii, unde au venit Români dela an. 1700 încóce.

De care episcop și unde s'a hirotonit protopopul Dan amintit mai sus, și preoții sei, precum și peste tot preoții românești din Bihor, nu se șcie, pentru că până la finea secolului XVII lipsesc datele relative. În an. 1664 apare prima dată în Bihor un episcop sêrbesc, trimis dela patriarchul Constantinoplei și provăduț cu patentă și dela supremul beliduce turcesc. Acel vlădică a umblat prin ținutul Alesdului, Papmezeului și al Beinșului și a făcut mari esacțiuni asupra preoților, juđilor și libertinilor, dar s'au sculat în contră-i atât Maghiarii cât și Români. Tacsele esorbitante, care le storcea acela dela Români, le inșiră autorul într'un citat, din carele însemnă ca mai caracteristic, că: preoții cari au pășit la a doua căsătorie, trebuiau séu să se despartă de muieri, séu să

solvescă câte 40 de taleri pe fiecare an, altcum se lipșiau de preoție și deveniau țerani.

După ce amintește autorul propagarea calvinismului între români din Transilvania, traducerea cărților bisericești în limba română și scóterea limbei slavice din biserici, împărtașește câteva date despre parochii române calvine din comitatul Bihorului și anume: În sinodul calvinesc ținut în Dobrițin în 9 iunie 1630 s'au luat dispozițiuni despre preoții românești calvini din ținutul Orăđii. Atari preoți ocur de aci încolo mai mulți după nume și loc, precum: în an. 1631 Mihai Tatarosi ordinar pentru Români dela Tataroș; în an. 1635 Petru Tatarosi și Petru Pappalvi; 1671 Ioan Tatarosi în Csehtelek, Petru Kövesdi în Monos-Petri; 1675 Mihaiu Szovárhegyi în Sárszeg, Demetriu Totfalusi în Totfalu, Moise Tatarosi în Tataros.

Din sinodul calvinesc ținut în Leta-mare în an. 1678, seniorii români Mihaiu Pap și Andreiu Nagra se imputeresc a ordinar pentru ținutul dincolo de Criș pe candidații de preoți români: Ioan Debreczeni, Petru Kóspallagi și Georgiu Fancsikai. În Álmosd se află români calvini cu preotul Gal în an. 1681. Mai tare a fost lătit calvinismul între Români de pe Eriu și Bărcău. În acest loc din urmă s'au ținut Români calvini până pe la an. 1724; almintrenea calvinismul a scăpătat cu decadița principatului transilvan și locul aceluia l'a ocupat uniunea religioasă cu biserica Romei, propagată de episcopii catolici dela Oradea-mare, în contra cărora au lucrat episcopii sêrbești, nesuindu-se a readuce pe Români la credința profesată înainte de calvinire.

Ca să putem discuta cu temeiu asupra conclusiunilor, care le intimpinăm la autor cu privire la venirea și condițiunea Românilor din Bihor, se poștece negreșit a studiá ăenseși testurile fântânilor provocate de densusul, precum și alte scrieri referitoare la obiect. Pentru asemene studiu inse se cere timp, și mai ales mijlóce materiale, de care eu nu dispun, pentru aceea caută să me restring aci la puținele reflexiuni fugitive mai mult numai spre a atrage atențiunea asupra unor puncte mai excepționabile.

Dacă am și admite, că cele mai vechi date despre existența Românilor în Bihor ar fi cele memorate de autor: unul din anul 1283 privitor la regiunea Crișului răpede, și altul din anul 1294 relativ la ținutul Crișului negru; totuș pe basa argumentului «ex silentio» adecă din lipsa documentelor, nu se póte conchide, că n'au existat Români în Bihor și mai înainte, cel puțin în locurile mai accesibile, cum sânt văile, care se pogórá din munții Transilvaniei, și ramurile acelor văi. Argumentul autorului scos prin analogie din compozițiunea numelui Oláhtelek, că aci telek, ca și szállás între Cumani, ar indicá colonisare după venirea Maghiarilor, nu e decisiv, și se póte referi cel mult la localitatea memorată, nu inse la toți Români, cari esistau deja în Bihor; căci dela un cas particular nu se póte face nici inducțiune cu atât mai puțin deducțiune la generale. Nu sustinem nici noi, că vastul teritoriu ocupat astăzi de Români în Bihor se va fi impoporat întreg și de-odată de loc cu prima aparițiune a Românilor în aceste țeri, ci conform naturei lucrului concedem, că impoporarea, mai ales în locurile muntóse, s'a întâmplat negreșit cu incetul și gradat, după cum a crescut numărul poporului, care inse n'avem să-l căutăm în țeri depărtate, când ănsași pozițiunea geografică ne aviséză la Transilvania.

(Va urmă.)

TEODOR ROSIU
emerit profesor gimnazial.

SALON.

Gion.

Gion! Ce figură interesantă din toate punctele de vedere. Câte și câte impresii nu-ți evocă acest nume. Nu cred să fie mulți în București cari să nu-l cunoscă. Băieții dela licee și gimnasil il cunosc de profesorul lor; gazetarii de confrate al lor; actorii îl știu de critic competent și autorizat; lumea dela Ateneu il cunosc perfect dela conferințele sale, iar acuma a făcut cunoștință cu Gion, dascălii, dascălițele, profesorii și profesorele, căci densus e secretar general al ministerului instrucțiunii.*

Uitați-ve, tocmai acuma trece dela minister. E Gion, înalt, bine făcut, cu forme pline, blond, ras, frumos și simpatic. Mersu-i e drept cu fruntea în sus și fapt caracteristic, vecinic are un suris dulce și zimbitor pe buze pentru toți fărăosebire. Mult, mult, decă o fi având 32 de ani.

Gion a început-o de foarte tiner. La 1876 debută în presă cu un articol în «Telegraphul» lui Fundescu, și iar pe atunci în vogă mare. După cât îmi aduc aminte, eră vorbă de *naționalism* și Gion cu focu-i juvenil, trată această chestie. Eră primul lui articol. De câte ori bieții lucrători nu fură siliți în acea și să-i dea corecturi peste corecturi, numai ca articolul să eșă bine!

Dar fatalitate, séra, lumea pe pod și în cafenele, cetia cu drept cuvânt un articol despre *naționalism*, nu inse datorit penei lui Gion, ci a lui Sion. Lucrătorii ori paginatorul îi făcură borobota...

— Nefericit ce ești, îi dișe maică-sa, scrii și tu odată ceva și cu de a sila atribui meritul teu altuia.

Gion n'a remas inse nefericit, căci densus e ineztrat cu o răbdare de fer, cu un caracter tenace, energic și cu o voință de a lucra. E destul ca Gion să-și dică în gândul seu *voiu* și Gion nu va rămâne în astempăr până ce nu va realisă ceea ce și-a propus. Cu gândul se hipnotisază singur și e în stare să eșecute ori și ce.

Gion n'a remas staționar cu articolul din «Telegraphul». El are vocațiune pentru diaristică. Stând în Paris și urmând literile, Gion colaboră cu plată — lucru foarte rar în România — la «Binele Public.» Chemat mai apoi în țeră de cătră Costache Rosetti, densus scris neinterupt 8 ani de zile la «Românul.» Tot în acest interval, Gion alimentă cu scrieri și cronice pur literare, colónele «Independenței» și ale «Epocei.» Cine n'a cettit cu plăcere în fiecare sâmbătă articolele lui Lir din «Epoca Literară»? Erau bucățele adevărat mărgăritare de stil.

Gion ca gazetar nu se epuisează nici odată. E în stare să-ți scrie în șir 5—6 articole și mai multe chiar, fără să se simtă obosit séu să-i lipsescă subiecte séu materie, trecând cu o ușurință fenomenală dela teatru la literatură, dela cronica haslie și fantasisă, la cel mai sérios *leading* articol politic. Espune foarte lesne, într'un stil foarte nuanțat, colorat și înflorit. Nu e declamator în scrisu-i și simți o adevărată plăcere, cetindu-i articolele. M'aș prinde că sânt mulți, deprinși cu stilul seu, cari

*Acésta silhuetă s'a scris în anul trecut. De atunci schimbându-se ministerul, dl Gion ș-a dat dimisiunea din postul ce ocupase.

numai după o întorsătură de frasă, să recunoscă pe dată pēna subtilă și ușoră a lui Gion. În totdeuna are vervă, e elocințe și convingător; mai presus de toate e vioiu, totuș profund și clar; e mușcător câte-odată, dar nu te răneșce de mórte, căci Gion are un fond de bunătate, amabilitate, instrucție solidă și o educație superióră.

Gion posedă toate calitățile unui bun literat; densus a călătorit mult și nu odată îmi spuse din voiagiile ce le-a întreprins când eră perceptorul prințului Cuza.

Profesor de limbile română, latină și franceză la diferitele școli secundare din capitală, Gion mai e și istoric de valóre; și nu odată l'am audīt abordând cu Hașdeu, Urechă și Xenopol, chestiunile cele mai întunecóse și contraversate din Istoria Națională.

Gion e foarte iubit și ascultat de tinerime la conferințele ce le ține la timpuri ficse și nestrămutate, de doue ori pe an la Atheneu și odată la Societatea geografică. Să tune, să fulgere, să plóie, să se dărme Atheneul și Gion trebuie să-și ție cele trei conferințe în aplausele unui auditor numeros, cult și inteligent, conferințe preparate atât de conșciențios și cu atâtă trudă și muncă.

Decă a ajuns atâtă de departe, e prin meritul și stăruințele lui. Gion n'a ajuns prin hatâr, densus n'a făcut salturi, ci a mers progresând evolutiv. În timp de opt ani de când s'a întors în țeră, aurora de multe ori l'a surprins stând la birou-i, scriind și cetind. Ciasurile îi erau măsurate și nici o clipă Gion n'a cheltuit-o in-sedar.

Ađi Gion a ajuns la o demnitate care provóca pôte invidia multora de vârsta lui, Gion e instalat în cabinetul ministerului instrucțiunii publice și investit cu funcția de secretar general. Să-l veđi pe Gion cu zimbetul vecinic pe buze, ședând într'un fotoliu de *paterfamilias*, cum nu se plictiseșce să asculte pe cele 120 de veduve și pensionare și tot atâtă popi înscriși diinic în condica audiențelor.

Secretariatul nu e cea din urmă tréptă, nu e apogeul lui Gion. Va merge, tot mai departe in-cet și evolutiv inse, până ce va ajunge unde viséză el. Oprise-va Gion ministru, academician, séu profesor universitar, la una din acestea séu la câte trele de odată? Nimic nu pôte pētrunde în cutele vremel, să lăsăm viitorului apropiat să ne lămurescă în această privință.

Gion e *benemerenti* clasa I, densus e membru corespondent la Academie, are o poziție frumoasă și traiul îi e lin, lin de tot.

Un singur lucru neesplicabil.

Il vedeți pe Gion, cu nume, cu poziție, cu titluri, cu avere, tiner; densus până acuma trăeșce isolat, e celi-batar.

De ce? Până când? Iubeșce? A iubit? Fost-a trădat? Va iubi? Lucruri tainice și de tot intime în sanctuarul cărora nimenuia nu-i e permis a intră.

Decă cele creionate mai sus sânt șterse și de o nuanță palidă, fie-mi iertat; în sborul condeiului ce s'a putut prinde și așterne, s'a prins.

Și decă vr'un cetitor nu recunoscă încă conturul silhuetei lui Gion, îl rog să-și ridice ochii asupra acestui tiner, înalt, bine făcut, cu forme pline, blond, ras, frumos; simpatic, cu mersul drept, cu fruntea 'n sus, care urcă acuma scările bibliotecii statului — de sigur pentru a aduná material pentru o nouă conferință — cu ghiozdanul în mână și cu zimbetul sincer, vecinic pe buze.

Va recunoscă indata pe Gion.

MIHAIL CANTANU.

Societatea pentru fond de teatru român

va ține adunarea sa generală de estimp în orașul Brașov la 25 și 26 octombrie v. (6 și 7 novembre n.) cu următoarea

programă:

I.

Țiua primă.

1. Președintele va deschide adunarea generală la 10 ore înainte de mieznoapte.
2. Se alege doi notari pentru ședințele adunării.
3. Secretarul societății va ceti raportul comitetului societății asupra lucrării sale începută dela adunarea din urmă.
4. Se alege o comisiune de 5 membri pentru propuneri și raportul comitetului i se predă spre esaminare.
5. Casarul societății va ceti raportul despre starea casei cu sporiul dela ultima adunare încóce și peste tot despre averea ei.
6. Se va alege o comisiune de 5 membri pentru esaminarea raportului casarului.
7. Se va alege o comisiune de 5 membri, cari în înțelesul § 4 din statutele societății vor câștigă membrii fundatori, ordinari și ajutatori pentru societate.
8. Se vor ceti discursuri corespundătoare scopului societății séu de altă materie literară ce sânt de a se insinuă președintelui înainte de adunare.
9. Președintele inchide ședința.

II.

Țiua a doua.

1. Președintele deschide ședința și protocolul ședinței precedente se va ceti și autentică.
 2. Raportul comisiunii pentru câștigarea membrilor noi.
 3. Raportul comisiunii asupra socoților casarului.
 3. Raportul comisiunii asupra raportului comitetului societății și insinuarea altor propuneri în interesul fondului.
 5. Se va decide locul și țiua adunării generale pentru anul 1893.
 6. Se va alege o comisiune de trei membri pentru autenticarea protocolului din ședința a doua.
 7. Președintele va inchide adunarea.
- Din ședința comitetului societății ținută în Buda-
pesta la 30 septembrie 1892.

Hosszu,
președinte.

Pavel Böldca,
secretar interimal.

Dr. Ioan Vancea.

— Portretul pe pagina de frunte. —

Reposatul mitropolit dr. Ioan Vancea de Butésa a fost unul din bărbații, cari în viața lor s'au bucurat de stimă generală, iar după mórtea lor au stérnit un doliu din ce în ce în ce mai profund.

Încetat din viață, încă înainte de asta cu doué luni, vrednicul arhipăstor a lăsat după sine un regret, care cu atâta devine mai adânc, cu cât vedem mai bine ce mare om a fost dónsul și cu cât simțim mai dureros golul ce ne-a lăsat.

Cine va fi următorul lui? Asta e acuma întrebarea

de obște; acésta e totodată și ingrigirea ce cuprinde pe toți românii. Căci este un interes de viață pentru noi, ca viitorul arhiepiscop și mitropolit din Blaș să fie vrednic următor al lui Șiułuțiu și Vancea.

Luându-ne partea din jalea națională și bisericească, reproducem în fruntea acestui numer portretul mult regretatului mitropolit dr. Ioan Vancea de Butésa.

Date biografice nu mai adaugem. Le-am publicat de multe ori. Le resumăm totuș pe scurt. A trăit 72 de ani, neîncetat pentru biserica și națiunea sa; a murit lăsând aprópe tot ce-a agonisit, pentru scopuri culturale. Numele lui va străluci în etern.

Cântăreță din Savoya.

— La ilustrațiunea de pe pagina 461. —

Locuitorii munteni ai Savoyei sânt iubitori de musică. Și fiind că țera lor nu prea e roditóre, copiii și copilele din Savoya apucă drumul vagabondagiului și umple Francia cu cântecele lor.

Intocmai ca 'n părțile nóstre werkliștii, astfel savoyardii cântă din oraș în oraș și din sat în sat, ca să-și adune parale pentru traiul de acasă.

Acești băieți și aceste copile au niște instrumente musicale originale, cu strune, pe care le acompaniéză cu gura. Melodiile lor muntóse au un farmec care încântă pe ascultători.

LITERATURĂ și ARTE.

Știri literare. Dl N. A. Bogdan, sêrguinciosul nostru colaborator din Iași, a pus sub presă acolo un volum de versuri sub titlul «Frunțe verđi.» — Dl Ilic Ighel a publicat la București o broșură de versuri sub titlul «Melancolie.» — Dl Radu D. Rosetti a publicat la București un volum de poesii sub titlul «Foi de toamnă.»

Pedagogia lui Ioan Popescu. A apărut «Pedagogia» lucrată pe bazele psihologice și etice ale realismului Herbartian, de Ioan Popescu. Edițiunea II, edată cu conlucrarea și supraveghiarea dlui Stefan Velovan, director al institutului pedagogic din Caransebeș. Reposatul Popescu n'a putut să-și termine lucrarea acésta, căci mórtea i-a smuls condeiul din mână; a incheiat-o dl Velovan cu recunoscuta-i competență în materie. Lucrarea face onóre ambilor.

O cangrenă socială. Dl Nicolae Leonescu a publicat la Caracal o broșură, în care vorbeșce despre o cangrenă socială, de o bôlá rea, care în România bántue mai mult decât în ori ce altă țera, care s'a întins și a molipsit tóte stratele sociale. Ómenii de tóte vârștele, ȓice dl Leonescu, sânt atinși de ea; dela tineret școlar, până la omul gârbovit de bătrânețe. Nici femeile, nici fetele nu sânt cruțate; astă bôlá cangrenóșă este «jocul de cărți.» Jocul eărților este petrecerea de predilecție nunumai a bărbaților, dar și a femeilor. Toți jócă. Dela prinț până la cel din urmă muncitor; dela general până la cel din urmă soldat; dela ministru până la cel din urmă slujbaș. Cărțile se jócă în cluburi, în cafenele, în cărciumi, în familii, până și pe stradă la lumina felinarului.» Autorul se ocupă în doosebi cu localurile din provincii, căci acolo fiind lipsite alte distracții, cei mai mulți petrec jucând cărți.

Carie de școlă. La București a apărut «Gramatica limbei române» cursul întéiu pentru școléle primare

de băieți și fete de N. Pană, profesor la liceul din Focșani. Cartea e aprobată de ministerul instrucțiunii publice al României.

TEATRU și MUSICA.

Teatrul Național din București. Deschiderea stagiunii 1892—1893 se va face astăzi sâmbătă în 26 septembrie (8 octombrie) cu piesa «Despot Vodă» dramă istorică în versuri în 5 acte de V. Alecsandri. Reprezentatiunea va avea un interes dublu prin faptul, că rolurile lui Manolescu și Iulian vor fi jucate de alții. — «*Sufaniță Vodă*» tragedia istorică a dlui Iosif Vulcan, pusă în repetițiune de mai bine de o lună, este studiată cu deosebită atenție. Apröpe toți artiștii de frunte ai Teatrului Național jöcă în această piesă. Rolurile principale sînt ținute de dnele Aristița Romanescu, Ana Ciupagea și de dnii C. Nottara, C. Mărculescu, Al. Mateescu, C. Costescu (care a primit rolul pe care avea să-l interpreteze mult regretatul Manolescu,) G. Cârja; iar rolurile comice de dnii I. Brezean, V. Tonean și I. Jian. Prima reprezentație s'a ficsat pentru duminică în 25 octombrie v. (6 novembre n.)

Societatea pentru fond de teatru român. Înștiințare. Se aduce la cunoștința onor. public român din Brașov și impregiurime, că onor. comitet al «Societății pentru crearea unui fond de teatru național român» a decis a ține adunarea generală a acestei societăți pentru anul curent în orașul nostru în zilele de 25 și 26 octombrie v. (6 și 7 novembre n.) Siguri fiind, că Românii brașoveni și din impregiurime vor arată și față de această Societate acelaș interes, care l'au dovedit față de toate întreprinderile menite spre binele și progresul poporului nostru. facem cunoscut acelora, cari ar voi să se înscrie ca membri ai societății despre care e vorba, că o listă de înscriere se află în casina română din Brașov, iar a doua listă va cercula prin comunele din impregiurimea orașului nostru, începînd dela data de mai jos. Brașov, 23 septembrie v. În numele comitetului de primire: *Vasile Voina*, paroc, ca president. *Ghiță Popp*, profesor, ca secretar.

Teatrul liric din București din sala vechiului Ateneu va fi inaugurat între 15 novembre și 15 decembrie de trupa de operetă română sub direcțiunea dlui G. Ștefănescu. «Olténca», opereta dlor G. Bengescu-Dabija, Otremba și Caudella va fi prima piesă ce se va da. Vor urmá apoi «Fata razeșului» operă-comică, musica de dl Ed. Caudella, care nu s'a dat până acum decát la Iași, «Perichola», celebra operetă bufă de dnii Meilhac, L. Halévy și Offenbach, etc.

Succesele dnei Darclée în Italia. La Genua cu ocasiunea serbărilor date spre amintirea descoperirii Americii, s'a executat o mare cantată de maestrul E. Perosio: «Apoteosi di Colombo» ale cărei părți «solo» au fost cîntate, dic diarele italiene, cu deosebit succes de dna Darclée, care personificá America — în modul cel mai plăcut pentru ochi și pentru urechi. Dna Darclée va creá în stagiunea viitoare rolul principal de femeie în «I. Rantzau», operă nouă a autorului «Cavaleriei rusticane», care se va da pentru prima óră la teatrul «Perloga» din Florența.

Concert la Sibiu. Reuniunea sodalilor români din Sibiu va arangia astăzi sâmbătă la 8 octombrie, din incidentul jubileului de 25 ani dela înființarea reuniunii, concert urmat de dans, cu concursul dlui Ioan Dămian și al capelei orășanești. Programa: 1, Overture

«Maritana», de W. V. Wallace, executat de capela orășanească. 2, «Hora lucrătorilor» (cor micst), de Flechtenmacher, executat de corul reuniunii. 3, «Valurile Dunării», vals de Ioanovici, executat de capela orășanească. 4, «Visul meu», de Scheletti, solo pentru o voce de bas, executat de dl Adrian Pop. 5, «Tómna» (cor de dame), de Scurtescu. 6, «Respunsul», de E. Caudella, executat de capela orășanească. 7, «Séra de Crăciun», solo pentru o voce de bas cu acompaniare de pian, de Holstein, executat de dl Ioan Dămian, oficial cons. și membru activ al «Reuniunii femeilor române de cîntări din Sibiu.» 8, «Rosa română», cvadril de A. Brandner, esec. de capela orășanească. 9, «Coróna Moldovei» (cor de bărbați), de Humpel. 10, «La ședétóre» (duet), de G. Ventura. arangiat de Kirschner, executat de dșórele Elena Pop și Maria Roman. 11, «Sunete române», potpouri de P. Hermann, executat de capela orășanească. 12, «La o tineră fată» (cor micst), executat de corul reuniunii. 13, «Mugur mugurel», solo pentru o voce de bas cu acompaniare de pian, de G. Dima, executat de dl I. Dămian. 14, «Ilora Sinaia», de Ventura, executată de capela orășanească. 15, «Marșul cîntăreșilor», de C. G. Porumbescu, executat de corul reuniunii. După concert urmöză «Călușorul» și «Bătuta» și în urmă joc.

Piesă nouă. Dilele trecute s'a citit la comitetul Teatrului Național din București tragedia dlor Gr. Ventura și V. Leonescu «Traian și Andrada.» Cei de față, între cari și dl D. Olănescu, au felicitat viu pe autori pentru lucrarea lor, care se va jucá negreșit în stagiunea această.

«*Tempi passati*», nocturnă pentru pian, ultima compozițiune a lui Ciprian Porumbescu, a apărut la Cernăuți și se află de vëndare în folosul fundațiunii «Ciprian» din Cernăuți la librăriile Pardini și Schayll. în Sucéva la Beiner și în Cămpulung la Storfer.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Știri bisericești și școlare. Maj. Sa monarcul a dăruit câte 100 fl. pe séma comunelor bisericești din Terina și Laz. — Dl Ștefan Antonescu, președinte la scaunul orfanal al comitatului Caraș-Severin, și dna soție născută Sofia Nicora, încă la 1887 au deus la cassa comitatului din Lugoș 600 fl. cu menirea ca dela 1 septembrie 1894 să se dea doue stipendii la doi tineri săraci, unul gr. or. altul gr. c., cari studiöză la gimnasiul de acolo. — Dl Nicolae Marcus, paroc gr. c. de Oradea-mare, în săptămána trecută ș-a serbat jubileul de 25 ani al preoției sale. — Biserica nouă din Șomcuta-mare se va sfînți la 16 octombrie; după missă va fi banchet, séra se va da concert și bal.

Internatul de băeți români gr. c. din Oradea-mare. Am scris la timpul seu, că Esc. Sa episcopul Mihail Pavel a dăruit seminariului de băeți români gr. c. din Oradea-mare doue sute de buți de vin dela Holod, cu menirea ca vinul să se vëndă și din interesele capitalului să se dea haine elevilor primiți în fundațiuni. De atunci vinul s'a vëndut și făcêdu-se un capital de peste 20,000 fl., din interesele acestuia tinerii capêta de doi ani vestminte, în anul acesta întêia-órá au primit și pâlării. Tinerimea din internat a mers dilele trecute în curtea episcopescă și a mulțamit prin graiul Rds. d. rector dr. Augustin Luran, generosului Mecenate pentru aceste binefaceri neuitate.

Societatea Andrei Șaguna a clericilor și pedagogilor din Sibiu s'a constituit la 3/15 septembrie sub

presidiul Rds. d. director Ioan Hania. Președinte al societății s'a proclamat dl profesor seminarial dr. D. P. Barcian; vicepreședinte al societății și președinte al comitetului s'a ales Ion I. Georgea cleric curs III; arhivar și notar al corespondențelor Candin C. Suciș curs III; redactor al fôiei «Musa» Ioan Conora cl. curs III; controlor George Lupu, cl. curs. III; secretar și notar al ședințelor Ilariu Chendi, cl. curs. II; bibliotecar Ioan Schiopu, cl. curs. II; cassariu Alesandru Herlea, cl. curs. I; vicebibliotecar Nicolau Patachi, ped. curs. I. Membri in comitet: George Tătar și Teofil Holerga clerici curs. III; Mihail Candrea și Iacob Șteflea clerici curs. I; Ioan Meșian ped. curs. III și Simion Henegariu ped. curs. II.

Cheile bisericii din Șişești la Roma. Cetim in «Tribuna», că credincioșii parohiei din Șişești și filialele sale: Dănești, Bontăieni, Ungurași, de ôră-ce preotul lor dl dr. Vasile Lucaciu s'a suspendat și lor alt preot nu le trebuie, ș-au închis bisericile și cheile le-a trimis la Roma cu o rugare, prin care cer rehabilitarea iubitului lor paroc și dic: «Nu avem liniște, nu avem pace nici in bisericile, nici in familiile noastre; de țipete și de plâns resună munții, văile noastre, și nu avem altă rugăciune cătră Dumnezeu și Maica Sfântă, decât să ne redea aceea ce avem mai scump in viața noastră, pe părintele nostru paroc Vasile Lucaciu. De aceea ingenunchiați inaintea Sfinției Vostre cu lacrimi și cu suspin depunem in mâinile Preasfinției Tale cheile bisericilor noastre intristate și orfane, in care nu mai putem ave mângăiere nici liniște sufletescă până când nu ne veți redă pe părintele nostru iubit.»

Universitatea din Iași. Am scris in mai multe rânduri, că la Iași se va clădi o universitate nouă. Acesta se va ridica pe calea Carol ce duce spre Copon. de unde va ave o vedere foarte frumoasă asupra valcii. Clădirea se va incepe in curând. Iată ce aflăm din «Balcantii» dela Iași: «La 10/22 octombre, M. S. regele va veni in Iași pentru a asistă la punerea pietrei fundamentale a noului palat ce se clădește universității noastre. Ministrul instrucțiunii a cerut antreprenorilor clădirei să-i trimită un devis de cheltuefile necesitate cu decorarea locului unde se face clădirea, pentru a trimite suma necesară.»

C E N O U ?

Hymen. Dl Ambrosiu Budușan și dșora Maria Pop s'au cununat la 2 octombre in Dindileag. — Dl Ioan Teculescu, absolvent de teologie, la 9 octombre n. se va cunună cu dșora Elisa Comanescu, fiica dlui Iosif Comanescu, paroc in Codlea. — Dl Nicolae Danciu, și dșora Măriora Jivcoviți s'au cununat luni in 3 octombre in Timișôra-Fabric.

Asociațiunea transilvană. Despărțământul Orăștia va ține adunarea sa generală in comuna Romos la 4/16 octombre. Cu asta ocaziune se vor împărți și premiile votate și anume: a) premiul de 20 franci și 10 franci pentru cei mai mulți oltoi sădiți in Romos de un an; b) premiul de 20 franci și 10 fr. pentru cele mai frumoșe grădini de legumi; c) premiul de 20 franci și 10 franci pentru țeseturi; d) premiul de 60 franci pentru cea mai bună colecție de poesii populare pe terenul despărțământului.

Dieta Bucovinei ș-a incheiat sesiunea in 29 septembrie. In precedentă ședință s'au votat și următoarele ajutôre: reuniunii de ajutorare dela gimnaziul din Ră-

dăuți 100 fl., reuniunii de ajutorare pentru școlele populare de băeți din Cernăuți 30 fl., societății dômnelor române din Bucovina 100 fl., societății Școla română din Sucéva 250 fl., Societății pentru cultura și literatura română in Bucovina pe anii 1892 și 1893 câte 100 fl. In ședința din urmă deputatul Kochanowsky, fiul primarului din Cernăuți, a ținut un discurs prin care a atacat cu multă cutezare patriotismul românilor din Bucovina. Acest discurs a produs o adevărată furtună; mai înteu s'a sculat deputatul br. Victor Styrcea, care printr'un discurs plin de vervă i-a dat respunsul cuviincios. A mai luat cuvântul dr. Zotta, care a spus, că adversarii sânt iritați, din cauza că ș-au perdut majoritatea, pe care o au acuma românii aliați cu rutenii; a persiflat apoi era contelui Pace și a dis, că friptura încălđită a conônei Pace va fi pusă de mămăligă. Au mai vorbit I. cav. de Volcinski, M. Calinescu, br. Mustatza și br. Aleco Vasilco. După ședință membrii clubului național român s'au intrunit la un supeu festiv, cu care ocaziune s'au făcut ovațiuni Esc. Sale br. Aleco Vasilco, șeful clubului.

Șciri militare. Voluntarii c. și reg. dela regimentele de infanterie nr. 29, 43 și 83 au făcut la Timișôra in 30 sept. esamenul de oficier c. și r. in rezervă. Dintre 60 voluntari insinuați la esamen 51 au pus cu succes esamenul, intre cari după cum aflăm din «Luminatoriul» sânt și toți voluntarii români, anume: Raducescu, Diaconovich, Motea, Demeter, Grozavescu, Boronca și Pop. — La Graț a făcut esamenul de voluntar dl August Paul.

Esposiția industriașilor români in Sibiu s'a deschis in duminica trecută, de cătră presidentul reuniunii sodalilor români de acolo dl Nicolae Cristea, carele a rostit cu ocaziunea acestă un discurs. La deschidere a fost de față primarul Hochmeister, dnii George Baritiu, br. David Urs, arhimandritul Pușcariu, protopopul Russu și alții mulți, bărbați și femei. Esposiția cuprinde tôte meseriile usitate in părțile Sibiiului; esponenții sânt toți români. Impresiunea generală e cât se pôte de favorabilă. Mai bine sânt reprezentante: cismăria, pantofaria, cojocăria, tēmplăria și tapiseria. Episcopul Nicolae Popea a felicitat pe esponenți prin depeșă.

O petiție nostimă. Foliile maghiare fac mare haz de urnătôrea scrisôre pe care un țeran maghiar a adresat-o M. S. monarcului: «De rege apostolic! «De și sânt de 60 de ani, iar nevastă-mea de 36, totuș ni s'a născut un copil. De ôre ce ne-a ajuns binecuvântarea cerescă și copii n'am mai avut, și apoi vaca mi-a luat-o și licitat-o pentru contribuție, te invit pe dta, donnule rege apostolic, de naș la botez, decă nu-ți va fi cu greutate să-l ai pe acest copilăș maghiar, și apoi de ôre ce dihania de filoxeră a mâncat via cumnatului meu, și el abiă că se ajunge cu mantaua sa sdrențôsă, poți să crești din copil soldat, să ajungă chiar general, lucru de care m'aș fali chiar și in mormēt. Iar să aștept mult cu botezul nu me lasă, pentru că starea păgânescă îi este spre greutatea copilului, și apoi puțin e cam slăbănog, cu care remân al apostoliceii vostre și dimpreună cu nevêsta mea, salutăm pe dômna regină «T-veli János.»

Dieta a ținut in 1 octombre o ședință in care ministrul de finanțe Wekerle a subșternut bugetul anului viitor. Bugetul se incheie cu un escedent de 14,047 fl. Până spre sfârșitul lui octombre nu se va ține altă ședință. Pân' atunci lucrăză delegațiunile; aici observăm că bolnăvindu-se un membru din casa magnaților ales

in delegațiune, în locul lui fu chemat primul suplent dl dr. Iosif Gáll.

Știri scurte. *Reuniunea femeilor române gr. c. din Blaș* se va întruni în adunare generală la 29 octombrie, sub presiunea dnei Rosa Muntean, secretar dl Aurel P. Bota. — *Billroth*, renumitul operateur din Viena, la 11 l. c. va serba jubileul seu, cu care ocaziune i se vor face ovațiuni mari. — *La Arad* camera advocațională a tras în cercetare disciplinară pe dnii advocați Nicolae Oncu, Petru Truța, Aurel Suciu și Stefan Pop, pentru că au fost la Viena când cu înaintarea memorandumului, parte au consimțit cu acela. — *Cholera* a devenit o cestiune internă. Din Hamburg, neoprinându-se la Vieaa, a sărit de odată la Budapesta, unde în fiecare zi mor câte 12—19; diarele atacă vehement magistratul municipal. — *Di dr. Silviu Moldovan* și-a deschis cancelaria de avocat în Orăștie, strada tîrgului nr. 12.

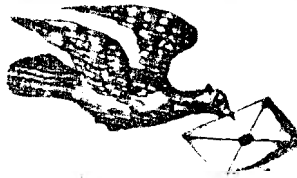
Necrológe. *Demetriu Mureșianu*, paroc gr. c. în Zazar, comitatul Sătmar, diecesa Orăștii-mari, a încetat din viață în etate de 68 ani. — *Ioan Marchiș*, paroc gr. c. în Dob, comitatul Sătmar, diecesa Orăștii-mari, a murit în etate de 46 ani. — *Ioachim Boncea*, învățător la școla gr. or. română din Ghirod, lângă Timișóra, a încetat din viață la 29 septembrie, în etate de 50 ani. — *Fovian Stoica de Vist*, judecător reg. în pensiuene, a reposat la Făgăraș în 27 septembrie, în etate de 54 ani. — *Maria Piotrovski* născ. Grigorovici văduvă de protopresbiter a reposat marți în 27 septembrie la Siret în etate de 80 ani.

OGLINDA LUMEI.

Noul deputat. La noile alegeri din Noua Zelanda a fost ales ca deputat al orașului New-Plymouth dl E. M. Schmidt care exercită «mattă funcție» de aprindător al felinarelor de pe strade. Spre a-i permite noului de-

putat a-și exercita funcțiile sale legislative, consiliul municipal îi dădu un concediu pe timpul cât va dura sesiunea parlamentară, cu condiția înse ca fiul seu să exercite funcțiile sale de aprindător și rezervându-și dreptul de a ridică voia noului deputat îndată ce fiul seu n'ar fi în stare să implinescă atribuțiile funcției fără greș. Iacă un deputat care va puté să aducă mult folos în chestiile importante ale țerei sale.

Poșta redacțiunii.

Pancieva. Până ce nu le vedem, nu putem să ne pronunțăm.

Lucreția. Ne pare reu, că suntem siliți a răspunde «ba.» Credem înse, că mai târziu veți reuși mai bine.

Călindarul săptămânei.

Diua sêpt.	Călindarul vechiu	Călind. nou	Sórele
Dumin. a 18 după Rusalii, Ev. dela Luca c. 5. gl. 1, a inv 7.	res. ap.		
Duminecă 27	Mart. Calistratu	9	Dionisie 6 12 5 22
Luni 28	Mart. Cariton	10	Amalia 6 13 5 20
Marți 29	Cuv. Chiriac	11	Burchard 6 15 5 18
Mercuri 30	Mart. Grigorie	12	Maximilian 6 16 5 16
Joi 1	Apost. Anania	13	Eduard 6 18 5 15
Vineri 2	Ciprian și Justina	14	Calist 6 19 5 13
Sâmbătă 3	S. Mart. Dionisie	15	Teresia 6 20 5 11

Cu numărul acesta se încheiă treiluniul iul-sept. Rugăm pe toți aceia, a căror abonamente expiră acuma, să binevoescă a le înnoi de timpuriu. Cei ce nu mai vor să aibă foia noastră, să ne avizeze ca să-i ștergem.

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN.

Cel mai mare magazin de încălțăminte și de pălării.

MARTIN HAJNAL

negustor de păpuți (ghete) și de pălării în ORADEA-MARE, STRADA ARBORELEI VERDE, (peste drum de porța otelului „Arborele-verde.”)

Am onțrea a prevesti on. public, că pentru sezonul de toamnă și de iarnă am asortat foarte bogat magazinul meu și sînt în stare a-mi oferi mărfurile onorab. cumpărători cu *prețuri moderate*. Iestinctatea mărfurilor mele se probéză prin următoarele prețuri curente:

Pentru dómne:

1 păreche de păpuți din piele de vită	2 fl. 75 cr.
1 păreche de păpuți de piele fină patent	2 fl. 60 cr.
Acceș cu cnapne	2 fl. 90 cr.
1 păreche fină de piele de capră, forma inime	3 fl. — cr.
1 păreche din piele de capră franceză, cu cnapne	3 fl. 60 cr.
Acceș cu talpă galbenă cusută or cu cuie	3 fl. 80 cr.
1 păreche de păpuți de lac, galbenă cusută	4 fl. — cr.
1 păreche Palmă cu nasturi pe lature	4 fl. 90 cr.
1 păreche adevărată Lissé	6 fl. 40 cr.

Pantof de dimineața dela 80 de cr. în sus.
Păpuți de fete și copii *numai de calitatea cea mai bună* de totă forma și mărimea.

Pălării, cămeși, cravate, gulere și manchette, mănuși și ciorapi, subcămeși de iernă, fabricatele cele mai bune de tot prețul.

9. (5—5.) Cer căutarea cât de numerosă a onorab. public.

Comandele din provincie se efectuează prompt.

Pentru domni:

1 păreche de păpuți neteți de vics	2 fl. 75 cr.
1 păreche de păpuți de vics cu Einsatz	3 fl. — cr.
1 păreche fină cu Einsatz și cnapne	3 fl. 25 cr.
1 păreche fină de piele patent, cu cnapne	4 fl. 30 cr.
1 păreche dela Carlsbad	5 fl. 25 cr.
1 păreche de păpuți de lac	5 fl. — cr.

Mare asortiment de păpuți și cisme pentru băcți.

Cu stimă

MARTIN HAJNAL.